

Kristlighet, kätteri och hädelse

Einar Håkansson

1905

Ikläden eder såsom guds utkorade, heliga och älskade, en hjärtlig barmhärtighet, mildhet, ödmjukhet, saktmodighet, långmodighet, fördragande hvarandra och förlåtande hvarandra. Kol. 3:12,13

Detta citat ur de kristnas moral- och visdomstext, bibeln, bruka de kristna ofta dra fram i sina skrifter och tal. Och dock: om vi studera kristendomens historia skola vi finna, att det icke har funnits några i sin fanatism mer obarmhärtiga, grymma, hätska och mot oliktankande mer intoleranta människor än de kristna själfva.

Om vi skulle skriva en bok om alla de olagliga förföljelser och förbrytelser, som kristna begått mot kristna af annan sekt samt mot »hedningar» och kättare, allt för trons skull, hvilken förfärande bok skulle det icke då bli, en bok, där hvarje sida andades hat och trångbröstad fanatism, suckar och kval och tårar, där blod och eld och allt slags elände, som de kristna förorsakat, slog en till mötes! Ja, en bok, som skulle utgöra en himmelsskriande protest mot de kristna, som fördöma andra, men själfva äro så fläckade af ofördragsamhetens styggelse, så blinda för egna fel, så besudlade af egna brott.

I våra dagar har ju den stigande upplysningen och därmed förnuftet och humaniteten, lyckats så pass uttränga kristendomens mörka fanatism, att man kan vara fritänkare eller sekterist utan att behöfva riskera bålet. Men helt och hållet har kätteriförföljelsernas ståndpunkt icke öfvergifvits af de kristna. Ännu kan de kristna kasta sina antagonister i fängelse för »hädelse», och till evinnerlig skam för vår tid finnes det ännu i Sveriges lag paragrafer, efter hvilka man kan blifva ådömd straff icke blott för egentlig hädelse mot gud eller gäckeri af guds ord, sakramenten eller allmänna gudstjänsten, utan också för förnekelse af gud, evigt lif eller statskyrkans lära.

Så länge den civiliserade världen kring Medelhafvet var hednisk, rädde där fullständig tankefrihet och hvarje religiös och filosofisk åskådning tolererades. Men i och med att kajsar Konstantin upphöjde kristendomen till statsreligion, infördes för första gången i världshistorien kätteriet och kätteriförföljelserna; sedermera ock den beryktade inkquisitionen. Det nedrigaste andliga tyranni började. Hvar och en, som icke tänkte såsom statsprästerna fordrade, betraktades som kättare och torterades eller brändes lefvande, - detta sista också för första gången infördt i världen af kristendomen!

Den katolska kyrkans grymma kätteriförföljelser, som enligt beräkning skall ha kostat sextio millioner människor lifvet, äro så pass väl bekanta, att jag kan afstå från att närmare redogöra för dem. I stället kan det, i anledning af hvad som nu inträffat här i det evangelisk-lutherska Sverige, vara lämpligt att draga fram och uppfriska några af den lutherska kyrkans bedrifter på religionsförföljelsens område. Det är en lång och sorglig lista, som bör verka förkrossande på de fariseiska lutheranerna och få dem att tuga med sina tirader om den katolska kyrkans ryslighet och sin egens förträfflighet och frisinne.

Den lutherska reformationen var visserligen först en frihetsrörelse mot påfveväldet, men urartade så snart den kände fast mark (en vanlig historia med alla »frihetspartier!») och trädde värdigt i den katolska kyrkans fotspår i förföljelse af kättare.

Så t.ex. kastade lutheranerna kurfursten af Sachsen i 10-årigt fängelse, hvarefter han halshöggs, därför att han icke ville kallas lutheran. I det protestantiska England blefvo kätterska religiösa meningar straffade med bålet, och puritanerna blefvo af statskyrkan drifna ur sitt land. Vidare ha vi de bekanta häxprocesserna, som också besudlade vårt dyra, älskade fosterland. Och mycket, mycket mer.

Reformationens mest lysande namn är Märten Luther, »vår» kyrkas fader, och hvilken än i dag tros och äras. Men också han förvandlades så snart tiden var mogen, från frihetskämpe till den råaste förföljare mot kättarne. Hans ofördragsamhet var exempellös, hans skrifsätt mot oliktankande var det snuskigaste smådeskrifveri och hans hat till religionsfriheten gaf icke de katolska inkvisitorernas efter.

Om judarne skref han: »Brännen deras synagoger, nedbryten och förstören deras hus, fråntagen dem deras böcker och Talmud, neken dem helt och hållet lagligt skydd, tagen från dem alla deras rikedomar och drifven bort dem som galna hundar!» Och på ett annat ställe förklarade han, att judarne voro till helvetet dömda djäflar.

Vidare uppeggade han kurfursten af Hessen till utrotningskrig mot de s.k. vederdöparna, hvilket också resulterade i, att de blefvo utrotade genom ett gräsligt massmord. Luther menade det vara de värdsliga furstarnes plikt att med våld utrota kätter. Också för reformationens befrämjande förordade han våldsmedel. Om dem, som icke ville lära sig hans trosartiklar, förklarade han, att de icke skulle få bruka andra kristnas förmåner, utan visas bort till påfven och djäfvulen, och nekas mat och dryck af föräldrar och husbönder. O.s.v.

Sådan var Luther? Hvad synes?.. I Sverige började den lutherska kyrkans djäfvulskheter mot olikttänkande efter det beryktade prästmötet i Uppsala 1593.

År 1594 stadgades det, att den, som affölle från statskyrkan, skulle förlora arfsrätt; 1604 ökades straffet med landsförvisning; riksdagen 1617 bekräftade dessa stadganden och bestämde dessutom, att alla katoliker skulle inom tre månader lämna riket vid risk af dödsstraff. Karl XI:s kyrkolag stadgade, att affälling från statsreligionen skulle landsförvisas och aldrig njuta arf, rätt eller rättighet i Sverige. I 1734 års lag upprepades dessa stadganden.

År 1624 dömdes tre män att halshuggas för affall till den katolska läran, hvilka domar också gingo i verkställighet, sedan den gudlige och fromme Gustaf II Adolf afslagit nådeansökningarne.

Och medan vi tala om nämnda guds nåde, låtom oss då icke glömma hans lifs berömda verk, det 30-åriga kriget, det lutherskt kristna korståget mot kättare, som kostade 10 millioner människor lifvet, och hvarunder halfva Tysklands befolkning utrotades, 18,300 byar, 1,629 städer och 1,976 slott uppbrändes och landet förvandlades till en ödemark!

Under Karl XII:s regering torterades och halshöggs en person, därför att han tviflat på nattvardsläran. År 1689 dömdes tre män till döden för frikyrkliga åsikter. De benådades från döden, men två af dem dogo i fängelse, den ena efter 30 års, den andre efter 40 års fångenskap.

År 1706 utgaf k. m:t en förordning, enligt hvilken alla främlingar, som beträddes med frikyrkliga åsikter, skulle utvisas. På grund af denna förordning uppstod de häftigaste kätteriförföljelser. År 1765 blef en prästman i Stockholm landsförvisad på grund af sin katterska uppfattning af kristendomen. Sex präster, som medverkat vid utgifvandet af de bekanta »Zions sånger», blefvo likaledes landsförvistä.

År 1726 utfärdades ett konventiikelplakat, hvilket var gällande ända till år 1858, enligt hvilket visserligen medlemmar af samma samilj tillätos i sitt hem läsa bibeln, men alla andra sammankomster och andaktsöfningar förbjödas vid äfventyr af böter eller fängelse på vatten och bröd. På grund af detta plakat blef år 1850 en baptistpredikant landsförvisad och tusenden andra kristna kastade i fängelse eller bötfälda. Under åren 1852-54 blefvo 210 personer dömda till 7,911 kr:s böter för följande brott: 1) gäckeri mot sakramenten, d.v.s. att ha mottagit nattvarden af en frikyrklig predikant; 2) för konventiklars hållande eller för att hafva upplåtit lokal för dem; 3) för sabbatsbrott, d.v.s. att de samlats omkring bibeln på en söndag. De, som ej kunde betala böterna, fingo sina hem på känt lagligt sätt rånade af kronodrängarne eller fingo aftjäna böterna med fängelse på vatten och bröd, hvilket för alltid förstörde hälsan för många af dem. En person fick tillsammans 52 dygns vatten och bröd i två repriser och en annan på samma sätt 38 dygn o.s.v.

Goda själar, de rättrogna!

År 1851 blefvo 64 personer dömda att böta tillsammans 1,920 kr. för samma slags brott som de föregående, och året därpå af samma orsak 127 personer till 1,290 kr:s böter. Förföljelseraseriet gick vid denna tidpunkt så långt, att fängelserna blefvo otillräckliga för de många icke-statskyrkliga kristna, som skulle buras in.

En predikant i Västerbotten blef gripen, därför att han läst bibeln i sitt eget hem, bunden med rep och förd först till Hernösand, därpå till Umeå och slutligen till Skellefteå, där han skulle ersätta transportkostnaden. Då han icke kunde betala kontant, blef hans hem sköfladt.

År 1820 blef Geijer i Uppsala åtalad, därför att han uttalat sig mot treenigheten. 1830 blef Palmer åtalad för hädelse. 1841 åtalades utgifvaren af Strauss' »Jesu lefnad», och 1850 Braun för ett poem. Utgifvaren af Strauss dömdes till böter, de tre andra frikändes.

1858 dömdes 6 kvinnor till landsförvisning för affall till katolicismen. 1888 dömdes »Social-Demokratens» ansvarige utgifvare till 300 kr:s böter för en artikel af Viktor Lennstrand. Samma år dömdes »Arbetets» ansvarige utgifvare till 500 kr:s böter för aftryck af samma artikel. Strax därpå dömdes Axel Danielsson till 4 månaders fängelse för hädelse mot gud. För aftryck af denna artikel i »Soc.-Dem.» fick Branting 3½ mån. fängelse. För aftryckande af samma artikel i »Proletären» fick C.A. Rydgren 4 mån. fängelse.

Det går friskt undan, som man ser!

1888 dömdes Lennstrand till 3 mån. fängelse på grund af förnekande af den s.k. rena läran i ett föredrag. För ett föredrag 1889 fick han ytterligare 3 mån. fängelse, strax därpå för ett annat föredrag ytterligare 3 månader, och ännu samma år för ett tredje föredrag 6 månaders fängelse - af de kristna. Dessutom blef han under ett par års tid på en mängd ställen förbjuden att hålla föredrag. Vid ungefär samma tid blef H. V. Berghell dömd till 3 mån. fängelse, hvarpå han blef såsom finsk undersåte under polisbevakning förvisad ur riket.

Vi skriva nu år 1905: Redaktören A. O. Jensen blef i augusti åtalad först för hädelse i ett af honom hållet föredrag i Mjölby, och strax därpå såsom ansvarig utgifvare af Brand för en af mig skriven artikel om nattvarden, hvilken artikel också anses innehålla hädelse. Domarna i dessa två mål ha dock ännu icke fallit, när denna lilla afbasning af de kristna skrives.

Och intet borgar för att dessa åtal äro de sista här i landet för hädelse...

Alla dessa nu omtalade förföljelser, äro de de kristnas långmodighet och fördragsamhet mot oliktankande? För att nu icke tala om all den förföljelse och intolerans, som aldrig drages inför offentligheten eller åtminstone icke inför den världsliga s.k. rätten.

Kunna de kristna verkligen förvånas öfver att vi fritänkare känna förakt för de kristna, som i alla tider farit fram med bibeln i ena handen, svärdet i den andra och ögonen fromlande vända mot himlen, medan de trampa öfver sina offer, kättarna, och skymfaktligt sucka: »Varen långmodiga och fördragsamma!»

Det finnes många slags »troende». Somliga tro på »Gud» och evigt lif. Hvarför skola just dessa ha privilegium på, att få sina stackars känslor lagligt skyddade? Hvarför skola de religiösa åskådningarna ha det så - bra, och inte exempelvis de politiska, sociala och etiska? Detta är orätt; icke så att alla åskådningar skulle ha lagligt »skydd», utan så, att alla åskådningar skulle vara frigjorda därifrån.

Håna och drifva med andras känslor och åsikter då det gäller andra ting än de religiösa, och grymt såra - asch, det är inte så farligt! Men kommer man in på det religiösa området - drag af skorna! Här måste man tassa så försiktigt omkring i hänsynsfullhetens strumpläster, att man icke råkar trampa på de ömmande religionslik-torna!

De kristna fordra hänsyn. Huru handskas de själfva med sådant? När statskyrkan tvingar fritänkare och frikyrkliga att underhålla den, - är det hänsyn? Och när de kristna af alla sekter säga till en, att man kommer till helvetet, om man icke antager deras tro, och skrämma hemska mardrömmar på gamla gummor - är det hänsyn mot andras känslor?

Somligt folk tror på påskkärringar och Blåkulla-färder, spöken och troll, hästskor och kaffesump, och de känna sig sårade, när man drifver med deras tro. Men denna tro får man lagenligt drifva med. Hvarför? Jo, därför att vederbörande, lagstiftarna eller »den offentliga meningen», fått inom hjärnbarken, att inga känslor eller åsikter skola anses så delikata, så aktningsfordrande som de kristligas, att tron på gud och fan och deras änglar är mer sublim än tron på älfvor och troll, att tron på himmel och helvete är heligare än Blåkulla-tron, Kristi himmelfärd förnuftigare än käringtrippen till Blåkulla, dopet och nattvarden heligare än hästskor och kaffesump, prästers böner verksammare än trollpackans besvärjelser o.s.v.

Ja, att häda vildarnes religiösa ceremonier och tillbedjan af trägubbar, kalla det vidskepelse och prisgifva det i skämttidningarna, det får man. Men gör detsamma med de kristnas ceremonier och tillbedjan af sin gud - då blir det lif i myrstacken och åtalsministern rätar på armen.

Men om jag nu anser gud och fan för hjärnspöken såväl som älfvor och troll, och dop, nattvard och böner för vidskepelse såväl som hästskor och besvärjelser, så följer däraf, att jag också måste ha rätt att behandla det ena lika vanvördigt som det andra, om det också är sårande för dem, som finna dessa ting »heliga.»

Med ett ord: jag anser det som min okränkbara rätt att håna och gäckas med det som jag tycker är dumt och löjligt och värdt hån. Jag kan icke vara förpliktad att iakttaga vördnad för andras gudar, liksom ej heller andra för - mina.

Mina åsikter äro icke heliga, de stå öppna för den som dem häda gitter. Kom an!

Tänk ändå, att de kristna vilja öfverlämna afgöranden i någonting så ofantligt högt, så oändligt »heligt» som de religiösa tingen och hvad därmed sammanhör, t.ex. kätteri och hädelse, åt simpla, världsliga myndigheter, hvars medlemmar nog i de allra flesta fall (åtminstone hoppas jag det!) lefva allt annat än gudligt.

Hvarför ska de kristna ha så brådt med straffet, när de ändå veta att hädarens själ flyger ned i helvetet en gång efter döden och hamnar i guds bödels vård?

Eller kanske äro de icke riktigt säkra därpå, utan föredraga att klämma efter hädaren medan han lefver?

Icke tro väl vår tids kristna, att de agitera för Jesus och omvända kättare och hädare genom åtalsförföljelser?! De tvar dock de katolska inkquisitionernas tro, att de genom att straffa den otrogne i detta lifvet, frälste hans själ i ett kommande, och därför kunna de till en del förlåtas för sin välmenta grymhet. Men då straffet icke afser att förbättra, så blir det ju blott hämnd?...

Dock, kanske att de kristna här i Sverige icke gilla justitieministerns tilltag, utan å »kärlekens religions» vägnar skämmas däröfver? I så fall vänta vi, att de kristna anordna protestmöten mot de två senaste hädelseåtalen.

Det Anarkistiska Biblioteket

Einar Håkansson
Kristlighet, kätteri och hädelse
1905

Tidningen Brand #10 1905

sv.anarchistlibraries.net